С Л У Ж Б Е Н   Г Л А С Н И К
НА ОПШТИНА КРУШЕВО

19.04.2023 год. **Бр.V**

Врз основа на член 50 став 1 точка 3 и член 62 став 4 од Законот за локалната самоуправа ("Сл.весник на Р.Македонија" бр.5/2002) и член 62 став 1 точка 3, член 68 и 97 од Статутот на Општина Крушево ("Сл.гласник на Општина Крушево" бр.1/2007, 16/2014, 7/19 и 7/20), Градоначалникот на Општина Крушево донесе:

З А К Л У Ч О К
за објавување на актите донесени на
29-та седница на Советот на Општина Крушево
одржана на ден 18.04.2023 година

1.СЕ ОБЈАВУВААТ актите донесени на 29-та седница на Советот на Општина Крушево, одржана на 18.04.2023 година.

2.Актите на Советот на Општина Крушево да се објават во Службен гласник на Општина Крушево.

3. Заклучокот влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во службен гласник на Општина Крушево.
Бр.09-504/1 од 19.04.2023 Крушево
Градоначалник на Општина Крушево
м-р Томе Христоски, с.р.

Врз основа на член 94 од Статутот на Општина Крушево („Сл.гласник на Општина Крушево" бр.1/2007; 16/2014, 7/19 и 7/20) и член 110 и 150 од Деловникот за работа на Советот на Општина Крушево („Сл.гласник на Општина Крушево" бр.1/2008), Советот на Општина Крушево на 29-та седница, одржана на 18.04.2023 година го донесе следниот:

З А К Л У Ч О К

СЕ УСВОЈУВА записникот од 28-та седница на Советот на Општина Крушево, одржана на 03.04.2023 година.

Заклучокот влегува во сила со денот на објавувањето во Службен гласник на општината Крушево, согласно член 62 став 4 од Законот за локална самоуправа ("Сл.весник на Р.Македонија" бр.5/2002).
Бр.08-484/3 од 18.04.2023 г. Крушево
Совет на Општина Крушево
Претседател Андреј Николоски, с.р.

Врз основа на член 36 став 1 точка 15 од Законот за локалната самоуправа („Службен весник на РМ" бр.5/2002) и член 21 став 1 точка 49 и 50 од Статутот на Општина Крушево („Службен гласник на општина Крушево" бр.1/2007, 16/2014, 7/2019 и 7/2020), Советот на Општина Крушево на седницата одржана на 18.04.2023 година, донесе:

О Д Л У К А
за кофинансирање на проектот
Набавка на монтажна бина

Член 1
Со оваа Одлука се дава согласност Општина Крушево да учествува со кофинансирање во имплементацијата на проектот **Набавка на монтажна бина во износ од 500.000,00денари.**

Член 2

Општина Крушево во имплементацијата на проектот ќе кофинансира финансиски средства во износ од 500.000,00 денари, а средствата ќе бидат обезбедени од Буџетот на Општината за 2023 година.

Член 3

Пријавата за финансирање на наведениот проект се поднесува до Министерството за култура на Република Северна Македонија во рамките на средствата од капиталната дотација за финансирање на инвестициони проекти во областа на културата за 2023 година.

Член 4

Оваа Одлука влегува во сила со денот на објавувањето во „Службен гласник на Општина Крушево“.

Бр.08-484/4 од 18.04.2023 г. Крушево
Совет на Општина Крушево
Претседател Андреј Николоски, с.р.

Врз основа на член 36 став 1 точка 15 од Законот за локалната самоуправа („Службен весник на РМ” бр.5/2002) и член 21 став 1 точка 49 и 50 од Статутот на Општина Крушево („Службен гласник на Општина Крушево“ бр.1/2007, 16/2014, 7/2019 и 7/2020), Советот на Општина Крушево на седницата одржана на 18.04.2023 година, донесе:

ОДЛУКА
за кофинансирање на проектот
Реконструкција и адаптација за Домот на култура „Наум Наумовски – Борче“ Крушево

Член 1

Со оваа Одлука се дава согласност Општина Крушево да учествува со кофинансирање во имплементацијата на проектот **Реконструкција и адаптација за Домот на култура „Наум Наумовски – Борче“ Крушево со средства во износ од 500.000,00 денари.**

Член 2

Општина Крушево во имплементацијата на проектот ќе кофинансира финансиски средства во износ од 500.000,00 денари, а средствата ќе бидат обезбедени од Буџетот на Општината за 2023 година.

Член 3

Пријавата за финансирање на наведениот проект се поднесува до Министерството за култура на Република Северна Македонија во рамките на средствата од капиталната дотација за финансирање на инвестициони проекти во областа на културата за 2023 година.

Член 4

Оваа Одлука влегува во сила со денот објавувањето во „Службен гласник на Општина Крушево“.

Бр.08-484/5 од 18.04.2023 г. Крушево
Совет на Општина Крушево
Претседател Андреј Николоски, с.р.

Врз основа на член 22 став 1 точка 3; член 36 став 1 точка 15 и член 62 став 1 од Законот за локалната самоуправа („Службен весник на РМ” бр.5/2002), член 18 став 1 точка 3 и член 94 од Статутот на Општина Крушево („Службен гласник на Општина Крушево“ бр.1/2007, 16/2014, 7/2019 и 7/2020), Советот на Општина Крушево на седницата одржана на 18.04.2023 година, донесе:

О Д Л У К А

за усвојување на „Интегриран план за локален развој на Општина Крушево за периодот 2023-2027 година“

Член 1

Со оваа Одлука се усвојува „Интегриран план за локален развој на Општина Крушево за периодот 2023-2027 година“.

Член 2

Составен дел на оваа Одлука е интегралниот текст на „Интегриран план за локален развој на Општина Крушево за периодот 2023-2027 година“.

Член 3

Оваа Одлука влегува во сила со денот објавувањето во „Службен гласник на Општина Крушево“.

Бр.08-484/6 од 18.04.2023 г. Крушево
Совет на Општина Крушево
Претседател Андреј Николоски, с.р.

Врз основа на член 36 став 1 точка 15 од Законот за локалната самоуправа („Сл.весник на РМ“ бр.05/02) и член 79, 80 и 80-а од Законот за градење-(пречистен текст „Сл.весник на РМ“ бр. 70/2013), („Сл.весник на РМ“ бр. 79/2013, 137/2013, 163/2013, 27/2014, 28/2014, 42/2014, 115/2014, 149/2014, 187/2014, 44/2015, 129/2015, 217/2015, 226/2015, 30/2016, 31/2016, 39/2016, 71/2016, 132/2016, 35/2018, 64/2018 и 168/2018 и „Сл.весник на РСМ“ бр. 244/19, 18/20, 279/20 и 227/22), член 21 став 1 точка 49, 50 од Статутот на Општина Крушево („Сл. Гласник на Општина Крушево“ бр.01/2007, 16/2014, 7/2019 и 7/2020), Советот на Општина Крушево на седницата одржана на 18.04.2023 година, донесе:

П Р О Г Р А М А
за измена и дополнување на
програмата за поставување на урбана опрема
на подрачјето на Општина Крушево за 2023 година

1. Со оваа програма се врши измена и дополнување на програмата за поставување на урбана опрема на подрачјето на Општина Крушево за 2023 година бр.08-1407/12 од 27.12.2022 година, во подточка 2.1 Критериуми за определување на видот на урбаната опрема, после точка V, се дополнува точка VI и гласи:

VI. Опрема во функција на туристички, културни настани, информативни и рекламни паноа.

Со оваа програма се предвидува локација за поставување на опрема во функција на туристички, културни настани, информативни и рекламни паноа.

2.Точка 3. ***Начин и услови за поставување и одржување на урбана опрема*** се дополнува и изменува со подточка VI и гласи:

VI. **За поставување опрема во функција на туристички, културни настани, информативни и рекламни паноа**

1. Извод од графичкиот прилог на програмата, со микролокациски услови
2. Потребна документација согласно законска регулатива

3.Оваа измена и дополнување влегува во сила со денот на објавување во _Службен гласник на Општина Крушево и станува составен дел на Програмата за поставување на урбана опрема на подрачјето на Општина Крушево за 2023 година бр.08-1407/12 од 27.12.2022 година.
Бр.08-484/7 од 18.04.2023 г. Крушево
Совет на Општина Крушево
Претседател Андреј Николоски, с.р.

Врз основа на член 36, став 1 точка 10 и 15 од Законот за локалната самоуправа (“Сл.весник на Р.Македонија” бр.5/2002) и член 21 став 1 точка 38, 49 и 50 од Статутот на Општина Крушево (“Сл.гласник на Општина Крушево” бр.1/2007; 16/2014, 7/19 и 7/20) и член 2, 3 и 4 од одлуката за определување на критериуми за доделување на финансиска помош од Буџетот на Општина Крушево бр.07-669/10 од 15.06.2009 година, а по Барање бр.08-394/1 од 20.03.2023 година од Димко Коларoски од Крушево, Советот на Општина Крушево на седницата одржана на 18.04.2023 година, донесе:

Р Е Ш Е Н И Е
за исплата на финансиски средства

1. ДА СЕ ИСПЛАТИ сума од 5.000,00 (пет илјади) денари по барање бр.08-394/1 од 20.03.2023 година од Димко Коларoски од Крушево ул.„Нико Доага“ бр.83 со ЕМБГ 1603963443005;

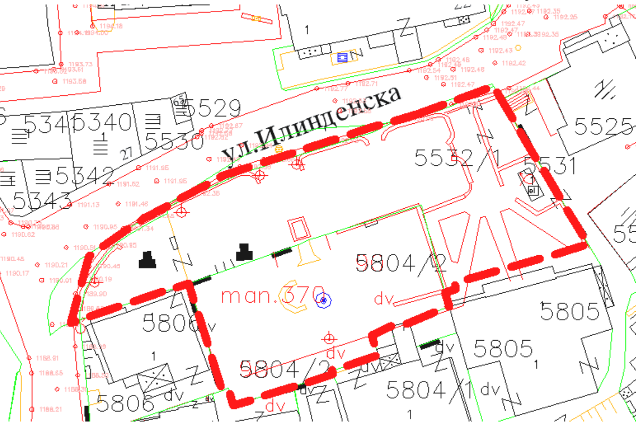

2. Средствата да бидат исплатени на трансакциска сметка бр.200000665506419 депонент AD Стопанска Banka Скопје, од сметката на Буџетот на Општина Крушево.

3.Ова Решение влегува во сила со денот на неговото донесување.
Бр.08-484/8 од 18.04.2023 г. Крушево
Совет на Општина Крушево
Претседател Андреј Николоски, с.р.

Врз основа на член 36, став 1 точка 10 и 15 од Законот за локалната самоуправа (“Сл.весник на Р.Македонија” бр.5/2002) и член 21 став 1 точка 38, 49 и 50 од Статутот на Општина Крушево (“Сл.гласник на Општина Крушево” бр.1/2007; 16/2014, 7/19 и 7/20) и член 2, 3 и 4 од одлуката за определување на критериуми за доделување на финансиска помош од Буџетот на Општина Крушево бр.07-669/10 од 15.06.2009 година, а по Барање бр.08-459/1 од 03.04.2023 година од Елдис Муховиќ од с.Борино Крушево, Советот на Општина Крушево на седницата одржана на 18.04.2023 година, донесе:

Р Е Ш Е Н И Е
за исплата на финансиски средства

1. ДА СЕ ИСПЛАТИ сума од 5.000,00 (пет илјади) денари по барање бр.08-459/1 од 03.04.2023 година од Елдис Миховиќ од с.Борино-Општина Крушево со ЕМБГ 0612994440026;

2. Средствата да бидат исплатени на трансакциска сметка бр.300027105137321 депонент AD Комерцијална Banka Скопје, од сметката на Буџетот на Општина Крушево.

3.Ова Решение влегува во сила со денот на неговото донесување.
Бр.08-484/9 од 18.04.2023 г. Крушево
Совет на Општина Крушево
Претседател Андреј Николоски, с.р.

Врз основа на член 36 став 1 точка 10 и 15 од Законот за локалната самоуправа (“Сл.весник на РМ” бр.5/2002), член 41 став 8 од законот за основното образование („Сл.весник на РСМ“ бр.161/19 и 229/20) и член 21 став 1 точка 38, 49 и 50 од Статутот на Општина Крушево (“Сл.гласник на Општина Крушево” бр.1/2007; 16/2014, 7/19 и 7/20), а по Барање бр.03-61/1 од 29.03.2023 година од ООУ „Никола Карев“ Крушево, Советот на Општина Крушево на седницата одржана на 18.04.2023 година, донесе:

Р Е Ш Е Н И Е
за исплата на финансиски средства

1. ДА СЕ ИСПЛАТИ сума од 5.000,00 (пет илјади) денари по барање бр.03-61/1 од 29.03.2023 година од ООУ „Никола Карев“ Крушево;

2. Средствата да бидат исплатени на сметка бр.740010629760315, ЕДБ 4016978100099 и МБ 4009673 од сметката на Буџетот на Општина Крушево.

3.Ова Решение влегува во сила со денот на неговото донесување.
Бр.08-484/10 од 18.04.2023 г. Крушево
Совет на Општина Крушево
Претседател Андреј Николоски, с.р.

С О Д Р Ж И Н А

Ре.бр. **стр.**

1.Заклучок за објавување на актите донесени на 29-та седница на Советот на Општина Крушево ... 1
2. Заклучок за усвојување на записникот од 28-та седница на Советот на Општина Крушево 1
3. Одлука за кофинансирање на проектот Набавка на монтажна бина 1
4. Одлука за кофинансирање на проектот Реконструкција и адаптација за Домот на културата „Наум Наумовски-Борче“ Крушево 2
5. Одлука за усвојување на „Интегриран план за локален развој на Општина Крушево за периодот 2023-2027 година“ 2
7. Програма за измена и дополнување на програмата за поставување на урбана опрема на подрачјето на Општина Крушево за 2023 година 3
8. Решение за исплата на финансиски средства по барање од Димко Коларoски од Крушево 3
9. Решение за исплат на финансиски средства по барање од Елдис Миховиќ од с.Борино 4
10. Решение за исплата на финансиски средства по барање на ООУ „Никола Карев“ Крушево 4

Редакциски одбор на Општина Крушево-самостоен референт Кире Николоски.

ОПШТИНА КРУШЕВО

Предлагач: **Градоначалник на Општина Крушево**
Изготвувач: **Одделение за локален економски развој**

ИНТЕГРИРАН ПЛАН ЗА ЛОКАЛЕН РАЗВОЈ НА ОПШТИНА КРУШЕВО
за периодот 2023-2027 година

Крушево, МАРТ 2023

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР 3

ВОВЕД ВО СТРАТЕШКОТО ПЛАНИРАЊЕ НА ЛОКАЛНИОТ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ 4

КООРДИНАЦИЈА И РАБОТНИ ТЕЛА 10

ИЗВРШУВАЊЕ (СПРОВЕДУВАЊЕ) И НАБЉУДУВАЊЕ (СЛЕДЕЊЕ) 12

ПРОФИЛ НА ОПШТИНАТА 13

Историја на Крушево 13

Географска положба на Општина Крушево 14

Климатски карактеристики 15

Хидрографија 15

Вегетација 15

Сообраќајна инфраструктура 16

Демографски податоци 16

Економски карактеристики 18

Индустриска зона ОПАЛЕНИК 21

Банки и други финансиски институции 23

SWOT АНАЛИЗА 24

ВИЗИЈА ЗА ОПШТИНАТА КРУШЕВО 27

СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ 28

МЕРКИ ЗА НАЧИНОТ КАКО ТОА ЌЕ ГО ОСТВАРИМЕ..30

АКЦИОНЕН ПЛАН..34

ПРОЕКТИ И АКТИВНОСТИ..34

БУЏЕТСКИ ПРЕДВИДУВАЊА..35

ПРОЕКТИ..36

КЛУЧНИ ИНДИКАТОРИ НА УСПЕШНОСТ..47

СПРОВЕДУВАЊЕ..49

МОНИТОРИНГ И СЛЕДЕЊЕ..50

СТРАТЕГИЈА ЗА КОМУНИКАЦИЈА..50

ПРЕДГОВОР

Предлог Интегриран план за локален развој на општина Крушево во периодот 2023 – 2027, претставува стратешки документ, кој во себе ги интегрира искуствата од претходно изработените стратешки документи, потенцијалите на расположивите ресурси во општината, како и актуелните моменти во процесот на децентрализација во Република Македонија.

Стратешкиот документ за локален економски развој на општина Крушево врз база на визијата и SWOT анализата, идентификува стратешки цели, приоритети , и мерки од кои произлегуваат активности/проекти, кои го трасираат патот за развој на општината, при тоа да ги искористи сопствените јаки страни и надворешните можности, а да ги надмине слабостите и да се соочи со надворешните закани како со предизвици.

Подготовката на Интегрираниот план за локален развој, вклучува учество на различни чинители (членови на Советот, граѓани, бизнис заедница, групи на цивилното општество и др.) со цел одредување на стратешките цели, приоритети и мерки на кои треба да се фокусира општината, а кои ги одразуваат нивните потреби. Партиципативниот пристап беше постојано присутен во процесот на стратешко планирање.

Носител на изработката на **Интегриран план за локален развој** беше работната група формирана од општината која вклучуваше претставници на Советот на општината, Градоначалникот со општинскиот раководен тим, државни службеници од одделенијата за локален економски развој и урбанизам, комунални работи и заштита на животната средина, ЈКП Комуна, претприемачи и други релевантни локални експерти.

Не сакајќи да се запре само на изработката на стратешкиот документ а со цел да се задржи позитивниот момент на ентузијазам и ангажираност на учесниците, работната група, визијата и стратешките цели за развој на општината ги преточи во соодветни проекти и истите ќе бидат детално разработени во рамките на процесот на акционото планирање.

Почитувани членови на Советот на општина Крушево, Ви го предлагам овој Интегриран план за локален развој за период од 2023-2027 година како водилка во локалнио економски развој на општината и истиот молам да го усвоите и со тоа да направиме уште еден чекор кон фокусирање, мобилизирање и искористувањето на сопствените ресурси во целокупниот развој на нашата општина.

Градоначалник,

ВОВЕД ВО СТРАТЕШКОТО ПЛАНИРАЊЕ НА ЛОКАЛНИОТ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

Управувањето со било која општина не е рационално доколку нема планирање. Севкупните долгорочни цели треба да ги насочуваат деталните краткорочни планови и активностите кои се базираат врз нив.

Долгорочното планирање се фокусира на тоа како општината ќе изгледа на крајот на некој одреден временски период, вообичаено помеѓу 5 и 20 години во иднина. Стратешкото планирање се фокусира на стратегиите како да се стигне дотаму. Во зависност од стабилноста на општеството и неговото темпо на развој, стратешкото планирање може да се подготви како долгорочно планирање но истотака и како **среднорочно планирање** гледајќи 3-7 години кон иднината. Врз основа на Законот за Буџетите, јавната администрација на Република Северна Македонија се фокусира на 3 годишно стратешко планирање**.**

Легалитетот ИПЛР на општина Крушево го црпи од Законот за Локална самоуправа,член 22, став 1, точка 3 („Сл. Весник на Р.М.“ бр.5/2002) , каде една од надлежности на општините е и Локалниот економски развој: Општината е надлежна за локалниот економски развој на подрачјето на својата територија, што подразбира планирање на локалниот економски развој; утврдување на развојните и структурните приоритети; водење на локалната економска политика; подршка на развојот на малите и средните претпријатија и на претприемништвото на локално ниво и во тој контекст, учество во воспоставувањето и развојот на локалната мрежа на институции и агенции за промовирање на партнерство, како и од Статутот на општина Крушево („Сл.гласник на општина Крушево“ бр.1/2007 и 16/2014).

ДОПИРНИ ТОЧКИ НА ИПЛР СО КОХЕСИВНАТА ПОЛИТИКА 2021-2027 НА ЕУ

Кохесивната политика 2021 – 2027 на ЕУ е документ кој придонесува кон зајакнување на економската, социјалната и територијалната кохезија на Европската Унија. Планира активности и поставува приоритети кои адресираат повеќе аспекти, со посебен фокус на зелена и дигитална транзиција.

Кохесивната политика 2021 – 2027 предвидува 5 цели:

- Конкурентна и „паметна“ ЕУ;
- Зелена транзиција;
- Европа со подобрена мобилност и повисоко ниво на поврзливост;

- Повеќе социјална и инклузивна Европа;
- Одржлив развој за сите територии на ЕУ за Европа да стане поблиска до граѓаните.

„Зелена“ и „паметна“ ЕУ го има врвот на приоритетите за периодот од 2021 година до 2027 година. ИПЛР на општина Крушево ги следи овие приорите и заложби и се движи кон дигитална трансформација и зелена транзиција. Во пракса, овие процеси се веќе активни, особено во делот за „зелена“ транзиција преку инвестиции во изградба на фотоволтаични електрани.

Во предвидениот период општина Крушево ќе ги насочи своите проектни апликации и барања за имплементација на проекти кои опфаќаат дигитализација на процесите и користење на природните ресурси за економично греење и ладење на институциите. Своите проекти ќе ги насочува кон заштита на животната средина и преку тоа обезбедување на одржлив развој.

ИПЛР вклучува активности за зголемување на поврзливоста, преку изградба на патишта, пред се’, но и подобрување на условите во образованието со цел да се обезбеди поголема инклузицја за граѓаните на општина Крушево.

ДОПИРНИ ТОЧКИ НА ИПЛЕ СО СТРАТЕГИЈА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА 2021-2031

Стратешките цели:

Стратешка цел 1: Прамномерно економски развиени, еколошки одржливи и конкурентни плански региони низ доследно спроведена паметна социјализација и посилно стимулирање на приватните инвестиции во синергија со јавните инвестиции

Приоритет 1.1.: Програмирање и спроведување на јавните инвестиции во функција на обезбедување порамномерен регионален развој

Приоритет 1.2.: Обезбедување пошироки стимулации и насочување на приватните инвестиции кон планските региони кои заостануваат во развојот.

Приоритет 1.3: Изградба на транспортна, телекомуникациска и енергетска инфраструктура со порамномерна дистрибуција во планските региони.

Приоритет 1.4.: Регионален пристап при концепирање на политиките за поддршка на претприемништвото и развој на индустријата

Приоритет 1.5.: Подобрување на структурата на работната сила во планските региони и инвестирање во човечки капитал.

Приоритет 1.6.: Развој на земјоделството и рурален развој заснован на споредбените предности на планските региони

Приоритет 1.7.: Намалување на негативните влијанија и подобрена заштита на животната средина во планските региони, постигнување поголема отпорност на климатските промени и водење на подинамичен и повеќекратно зголемен инвестициски циклус

Стратешка цел 2: Атрактивни плански региони со унапредени локални услуги, ефективен пристап до пазарот на труд, обезбеден повисок степен на родова еднаквост и ефективна социјална заштита на најранливите групи од населението.

Приоритет 2.1.: Стимулирање на развојот на недоволно развиените, депопулационите подрачја и подрачјата со специфични развојни потреби.

Приоритет 2.2.: Создавање на систем на современо просторно планирање со силна регионална компонента и создавање на инфраструктура на знаење во областа на регионалното просторно планирање.

Приоритет 2.3.: Обезбедување поголема социјална кохезија меѓу и во рамките на планските региони.

Приоритет 2.4.: Обезбедување повисок степен на родова еднаквост во планските региони.

Приоритет 2.5.: Развој на средното и основното образование според спецификите на планските региони, низ оптимизација на мрежите на училишта и согласно потребите на пазарот на труд.

Приоритет 2.6.: Постепено надминување на инфраструктурните диспаритети помеѓу планските региони во културата, спортот и ркреацијата и противпожарната заштита.

Стратешка цел 3: Значително зајакната политика за регионален развој, подобрени финансиски инструменти за нејзино спроведување и изградени административни капацитети на централно, регионално и локално ниво.

Приоритет 3.1.: Подобрување на нормативната рамка за рамномерен регионален развој

Приоритет 3.2.: Унапредена координација при спроведување на политиката за рамномерен регионален развој, мониторинг, оценување и известување на постигнатите резултати

Приоритет 3.3.: Обезбедување поголемо чувство на сопственост од страна на локалните и регионални чинители врз политиката на рамномерен регионален развој и изградба на нивните капацитети.

Изработката на овој стратешки документ во себе ги инкорпорира и соодветствува со документи и развојни планови и од национален и регионален карактер:

1. НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА ОДРЖЛИВ РАЗВОЈ 2009-2030
2. НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА МАЛИ И СРЕДНИ ПРЕТПРИЈАТИЈА 2018-2023
3. СТРАТЕГИЈА ЗА РЕГИОНАЛЕН РАЗВОЈ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА 2021-2031
4. ПРОГРАМА ЗА РАЗВОЈ НА ПЕЛАГОНИСКИ ПЛАНСКИ РЕГИОН 2021-2026
5. ТРИГОДИШНИ РАЗВОЈНИ ПЛАНОВИ НА ОПШТИНАТА СОГЛАСНО ЗАКОНОТ ЗА БУЏЕТИТЕ

ИНТЕГРИРАЛ ПЛАН ЗА ЛОКАЛЕН РАЗВОЈ НА ОПШТИНА КРУШЕВО

Донесувањето на ИПЛР го следи следниот органограм:

Постапката на подготовка и донесување на ИПЛР на Општина Крушево е дизајнирана со цел да и овозможи на локалната самоуправа да ги имплементира успешните искуства на локалните самоуправи од развиените локални заедници кои се карактеризираат со :

1. Ориентираност кон ИДНИНАТА
2. Фокусирање на тоа ШТО сакаат да постигнат
3. Мобилизирање КАКО тоа да го постигнат
4. Партиципирање на сите засегнати страни во процесот на планирањето
5. Транспарентност на процесот
6. План за имплементација
7. Финансиски план
8. Организациски план
9. Мониторинг и следење на имплементацијата
10. Евалуација

Стратешко планирање е процесот на одредување на тоа што општина Крушево има намера да биде во иднина (визија), поставување на стратешките цели, приоритети, мерки и активности/проекти, со кои ќе стигне дотаму. Целта е да се изнајде најдобра иднина за општината и најдобриот пат за да се стигне до оваа дестинација.

Следејќи ги горе наведените карактеристики , стратешкото планирање на локалниот економски развојот во Општина Крушево, ја дефинира **ВИЗИЈАТА** која гласи**:**

ВИЗИЈА

КРУШЕВО – препознатлива дестинација со разнообразна туристичка понуда преку цела година. Крушево да биде посакувано еколошко место за живеење, град на историја и култура, развиени мали бизниси и рурален развој.

Стратешкото планирање на локалниот економски развој, претставува еден вид чадор за сите други планови во општината, и вклучува фундаментални избори за иднината на општинската организација дефинирани како:

- Стратешките цели,
- Приоритети,
- Мерки и

- Активности/проекти

со кои, после нивната имплементација, општината ќе ја постигне визијата.

Задржување на основните Методолошки принципи на создавање на здрави односи со релевантните засегнати страни во општината со обид истите на транспарентен начин да се вклучат преку нивно директно учество и придонес во процесот на изработка, но пред се во процесот на нејзино спроведување. Ова произлегува од самиот процес на изготвување на планот, каде најголем дел од работите/податоците само се пренесуваа (со извесна доработка) од постојната Стратегија со инкорпорирање на другите општински планови или програми заради предзнакот Интегриран.

. Општината може да го организира на различни начини локалниот економски развој во приватниот сектор со цел да создава **пријателски настроена деловна средина** во општината и да ги планира своите промотивни активности, како и активностите за соработка.

Партиципативниот пристап на стратешко и акционо планирање беше поддржан од **носителот на процесот** – м-р Томе Христоски - градоначалник на Општина Крушево, а за координинација и имплементација на процесот на планирање се формираа соодветни тела избрани на транспарентен начин почитувајќи ги критериумите на компетентност и заинтересираност на секој од неговите членови.

КООРДИНАЦИЈА И РАБОТНИ ТЕЛА

За координирање и водење на процесот на подготовка на Стратегијата локален економски развој на Општина Крушево се формира **Координативно тело** во состав:

Реден бр.	Име и презиме	Општина/Организација
1	Татјана Хасану	Одделение за локален економски развој
2	Сотир Габелоски	Одделение за локален економски развој
3	Васил Јошески	Одделение за урбанизам, комунални работи и заштита на животната средина
4	Андреј Николоски	Претседател на Совет на Општина Крушево
5	Милка Најденоска Цветкоска	Одделение за финансирање и буџет
6	Таки Кардула	Одделение за локален економски развој
7	Кире Аврамоски	Одделение за локален економски развој

Во процесот на стратешкото планирање особено е потребна бројност и структурна разноликост на учесниците во работните групи со цел да се имаат во предвид ставот и идеите на поширокото граѓанство.

Подготовката на Интегрираниот план за развој се реализира преку активно учество и работа на следните работни групи :

1. Работна група за туризам

Реден бр.	Име и презиме	Општина/Организација
1	Андреј Николоски	Совет на општина Крушево
2	Андријана Ристеска	Хотел Монтана Палас
3	Методија Котески	Совет на општина Крушево
4	Драгана Куртеска Филипоска	ЕЛС одделение за урбанизам
5	Ѓорги Христоски	Здружение за туризам и угостителство
6	Игор Тодевски	Хелио клуб - Крушево
7	Мери Чавкароска	Здружение за туризам и угостителство
8	Марија Петреска	Приватни издаватели на соби
9	Лефкија Гажоска	НУ спомен куќа Тодор Проески

2. Работна група за занаетчиство, мали и средни бизниси

Реден бр.	Име и презиме	Општина/Организација
1	Сотир Габелоски	ЕЛС одделение за урбанизам
2	Влатко Златески	НВО Од млади За млади
3	Сашо Дамјаноски	Совет на општина Крушево
4	Драган Јанкоски	НВО Академик Крушево
5	Васил Јошески	ЕЛС одделение за урбанизам
6	Андигона Ангелеска	НВО Центар за хумани односи
7	Гоце Ристески	Инен Декор
8	Захарина Христоска	НВО Крушевска жена

3. Работна група за рурален развој

Реден бр.	Име и презиме	Општина/Организација
1	Хурем Хибрахим	Совет на општина Крушево
2	Славица Стефаноска	Мин. за земјоделие –подрачна единица
3	Петар Стојаноски	АПРЗ работна единица Крушево
4	Пеце Стеваноски	Здружение на пчелари
5	Кире Павлоски	Дооел Трстеник Опаленик
6	Занија Сулејманоски	Мин. за земјоделие –подрачна единица
7	Орде Мицкоски	Мин. за земјоделие –подрачна единица
8	Михајло Николоски	АПРЗ работна единица Крушево

4. Работна група за екологија

Реден бр.	Име и презиме	Општина/Организација
1	Даница Кондоска	ЈП Комуна Крушево
2	Ружица Трајаноска	Инспекторат Општина Крушево
3	Станка Ефремова – Трајкоска	ЈП Комуна Крушево
4	Ташули Филипоски	ОУ Никола Карев Крушево
5	Суат Абдулаи	Инспекторат Општина Крушево
6	Васил Јошески	Одделение за урбанизам, раководител

7	Дина Ѓорческа	НВО Крушевска жена

5. Работна група за култура и историја

Реден бр.	Име и презиме	Општина/Организација
1	Тома Тана	НУ Историски Музеј Крушево
2	Даница Јанакиески	НУ Историски Музеј Крушево
3	Бети Талеска	НУ спомен куќа Тодор Проески
4	Глигур Ангелески	НУ Историски Музеј Крушево
5	Кире Аврамоски	ЕЛС одделение за ЛЕР
6	Евгенија Јуца	ЕЛС одделение за ЛЕР
7	Захарија Ангелеска	Дом на култура Н.Н.-Борче Крушево

Процесот на Стратешкото планирање локалниот економски развој имаше одредена динамика на активности во која свој придонес дадоа како членовите на работните групи, координативното тело, така и Градоначалникот на Општината Крушево.

Изработката на Интегриран план за локален развој се реализираше во октомври 2022 – март 2023 и се базираше на првично генерирање на идеи за проекти кои би го подобриле економското опкружување на општината, а кои би претставувале основа за понатамошно реализирање на Визијата и Стратешките цели на Општината Крушево.

ИЗВРШУВАЊЕ (СПРОВЕДУВАЊЕ) И НАБЉУДУВАЊЕ (СЛЕДЕЊЕ)

Стратешкото планирање само по себе нема да има ефект доколку носителите на локалниот развој и сите заинтересирани страни во сферата на локалниот еконосмки развој во Општина Крушево не превземаат понатамошни активности за реализирање на проектните идеи , односно нивно спроведување во целост.

Поради тоа , потребно е да се спроведат следните понатамошни активности:

1. подготовка на проектната документација за финансирање на проектот;
2. предвидување на средства во Буџетот на општина Крушево
3. аплицирање и водење на преговори со донатори и инвеститори за учество во финансирањето на проектот;
4. мобилизирање на граѓанскиот и бизнис секторот за поддршка и нивно вклучување во проектите.

Интегрираниот план за локален развој на општина Круешево по својата содржина ги опфаќа следните поглавја :

1. Профил на општината
2. SWOT
3. Визија за развој на Општината Крушево
4. Стратешки цели
5. Стратешки приоритети
6. Мерки
7. Активности/проекти

ПРОФИЛ НА ОПШТИНАТА

Историја на Крушево

Градот Крушево има широка и длабоко врежана историја со која се препознава и историјата на Република Северна Македонија. Крушево е познато по своето историско минато и културно богатство кое како вечен спомен ги чува во себе историјата и настаните. Градот со гордост го чува сеќавањето на Илинденското востание, кога се создаде и првата Република на Балканот – Крушевската Република на 2-ри август 1903 год. Од тоа време Крушево како град има изобилство на споменици и други културно-историски објекти, како на пример споменикот Илинден, откриен на 2-ри август 1974 година на 30 годишнината од Првото заседание на АСНОМ и 71 годишнината од Илинденското востание. Споменикот е симбол на непокорот, борбата и вечниот стремеж на македонскиот народ за национална слобода.

Легендарниот Мечкин Камен претставува епопеја сам за себе и е длабоко врежан во свеста на нашиот човек како симбол на јунаштво и саможртва. По своите димензии и крвави последици борбата за одбрана на Крушевската Република при „Мечкин Камен” ги надминала не само оние што се воделе околу Крушево туку и насекаде низ Македонија. Покрај културно-историските споменици, градот изобилува и со стари куќи изградени со посебен архитектонски стил и затоа Крушево се нарекува и музеј на стара архитектура.

Во Галеријата “Никола Мартиноски” е изложено извонредното ликовно творештво на доајенот на современата македонска ликовна уметност, академикот Никола Мартиноски (1903-1973).

Музејот на НОБ е отворен во 1988 година и во него се сместени експонати кои потсетуваат на НОБ од 1941 до 1945 година.

Во црквата Св. Јован, уште наречена галеријата на стари икони и фрески од Крушевските зографи се изложени највредните дела на 20тина иконописци, фрескописци и резбари познати низ цела Македонија.

Музејот на Илинденското востание и Крушевската Република е сместен во староградска куќа од 19- тиот век во која е прогласена Крушевската Република во 1903 година. Во него хронолошки се изложени највредните документи од настанокот на градот и неговиот бунтовен дух, подготовките и текот на Илинденското востание против турската империја.

Географска положба на Општина Крушево

Општината Крушево се простира на југозападниот дел од Република Северна Македонија. Во рамките на општината градот Крушево има централна местоположба и претставува административен, економски и културен центар на општината. Тој се наоѓа на надморска височина од 1250 м, со што претставува град со највисока надморска височина на Балканот. Општината Крушево е сместена во претежно ридско-планинско подрачје на надморска височина од 600 до 1800 м. Општина Крушево е распространета на ридско-планиски дел, при што ридскиот дел зафаќа 44%, а планинскиот дел 56% од вкупната површина од 201 км².

Обработливата површина зафаќа 6199 ха, или 72 % од вкупната земјоделска површина.

Соседни општини се Кривогаштани и Долнени на исток, Македонски Брод и Пласница на север, Другово на запад, Демир Хисар на југозапад и Могила на југ.

Општина Крушево располага со следниве природни богатства:

Кварц –со чистота од 97 %– 98 % во реоните на селата Саждево, Јакреново и Селце.

Боксит –со чистота од 28 % во реонот на селата Пуста Река, Горно Дивјаци, Долно Дивјаци и Арилево.

Волфрам во количини доволни за експлоатација во реонот на селата Пуста Река, Горно Дивјаци, Долно Дивјаци и Арилево.

Злато со просечна количина од 15 г/тон, во реонот на с. Пуста Река (рудник експлоатиран во време на римскиот период).[1]

Климатски карактеристики

Територијата на општината Крушево, која се простира на ридскопланинско подрачје и на северозападниот дел од Пелагониската котлина, се карактеризира со умерено-континентална клима, со изразито влијание на планинската клима, од запад и котлинската клима, од исток.

Генерално, во градот доминира планинска клима со 2250 часа сончеви часови годишно. Средната годишна температура е 8˚Ц. Најстуден месец е јануари, со средна минимална температура од – 4,8˚Ц, додека најтопол месец е август, со средна

[1] Податоците се земени од испитувањата на извршено од страна на Геодетски Институт – Скопје.

максимална температура од 29,2˚Ц. Средната годишна минимална температура е 2,8˚ Ц и средната годишна максимална температура е 15,8˚Ц.

Просечните врнежи годишно изнесуваат 806 мм.

Хидрографија

Територијата на општина Крушево се карактеризира со слаба хидрографска мрежа. Најзначаен водотек претставува реката Црна, која влегува на територијата на општината над селото Бучин, ги собира површинските и ги дренира подземните води. Главни притоки на реката Црна се реките Жаба, Журешница и Селишка река, кои извираат од Крушевската планина. Водостојот на реките е најголем при врнежите и топењето на снеговите, кога тие и се претвораат во порои.

Вегетација

Со оглед на тоа што, општината Крушево претежно е средно, до високо планинско подрачје, просторот на целото подрачје е богат со шума и ја претставува Крушевската планина, како дел од Бушовата планина. На самата планина има голем број шумски пасишта, додека оголени делови постојат по благите била. Шумите со кои обилува подрачјето се релативно млади и девастирани и прилично се правилно распоредени, Најпрво започнува појасот на плоскач и цер, потоа се надоврзува појасот на дабовата шума со доминантниот даб горун, за на крај да се простира појасот на буковата шума, со што завршува шумската вегетацијата.

Познати и позначајни букови шуми, кои воедно и се заштитени, како шуми со особени вегетациски вредности, се буковите шуми, во северозападниот дел кон врвот Мусица. Околу самиот град Крушево има вештачко подигнати борови насади и букови шуми (корија).

Сообраќајна инфраструктура

Сообраќајна поврзаност

Степенот на интегрираност на еден простор, обемот на движење на населението и размената на материјални добра и информации, зависи од квалитетот на комуникациската т.е. сообраќајната поврзаност со просторите во опкружувањето. Општината и градот Крушево сообраќајно се поврзани преку регионалните патни правци П 516 (Прилеп – Крушево – Сладуево) и П 517 (Крушево – Пуста Река – Цер), со магистралните патни правци М4 и М5, а преку нив со надворешната патна мрежа.

Низ територијата на Крушево не поминува магистрален пат. Најблискиот магистрален пат е правецот М5, кој поминува покрај Прилеп.

Демографски податоци

Општината Крушево, според бројот на жителите, спаѓа во помалите општини во Република Северна Македонија.

Во општината, со пописот на населението, домаќинствата и становите од 2021година утврдено е следното население:

Вкупно	8385 жители

Вкупно население по возрасни и по пол :

Возрасна група	вкупно	мажи	жени
0-4	400	210	190
5-9	506	272	234
10-14	516	261	255
15-19	471	262	209
20-24	503	270	233
25-29	522	274	248
30-34	536	295	241
35-39	481	228	253
40-44	551	281	270
45-49	568	293	275
50-54	528	273	255
55-59	626	325	301
60-64	544	279	265
65-69	571	261	310
70-74	434	226	208
75-79	301	133	168
80-84	193	77	116
85+	134	56	78

Според пописот од 2021 год. општина Крушево го има следното население по етничка припадност:

Национална структура	Број	%
Македонци	4316	51,48
Албанци	2461	29,36
Турци	283	3,37
Власи	867	10,34
Срби	10	0,12
Бошњаци	108	1,28
Роми	-	-

Останати	340	4,05
Вкупно	8385	100

Структура на населението според етничка припадност

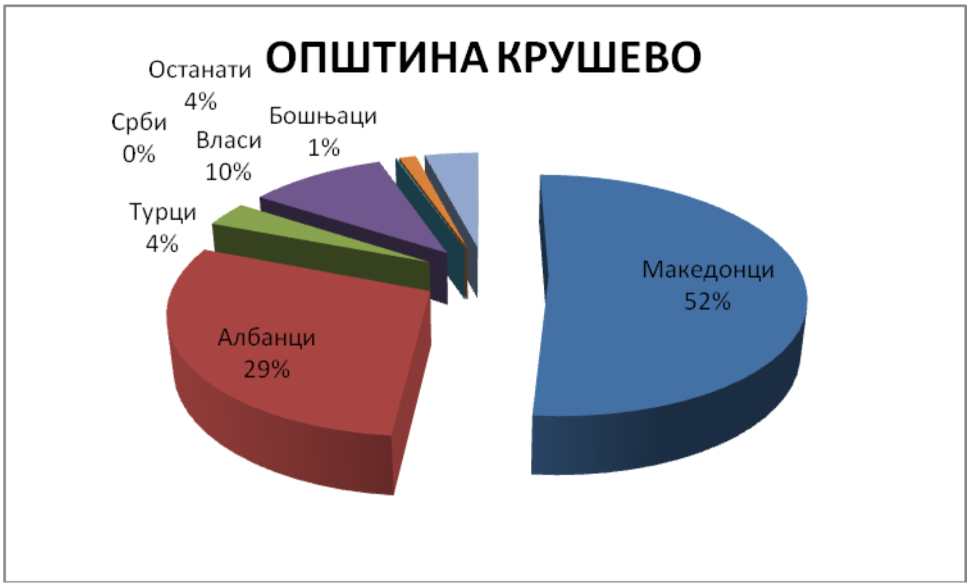

Поради присуството на Албанско население над 29,36% , Општина Крушево е двојазична општина. Со Одлука на Советот на општина Крушево како службен јазик е прогласен и Влашкиот јазик.

Прегледот на невработени лица според школска подготовка е даден во следнава табела, состојба 30.10.2018 год. [2],

Вкупно работоспособно население на возраст од 15+ години според возраста и економската активност по пол во општина Крушево, попис 2021 година:

Активно население вработени			Активно население невработени		
Вкупно	Мажи	Жени	Вкупно	Мажи	Жени
2335	1392	943	463	260	203

Возрасна група	Активно население вработени			Активно население невработени		
	Вкупно	Мажи	Жени	Вкупно	Мажи	Жени
15-19	14	10	4	13	11	2
20-24	161	110	51	50	32	18
25-29	265	163	102	49	28	21

30-34	300	181	119	46	23	23
35-39	262	142	120	38	20	18
40-44	307	183	124	47	24	23
45-49	299	172	127	38	14	24
50-54	278	160	118	50	29	21
55-59	291	169	122	86	44	42
60-64	133	88	45	45	34	11
65+	25	14	11	1	1	-

Економски карактеристики

Стопанството во општината Крушево може да се окарактеризира како неразвиено. Статистичките податоци од индустриското производство и од другите стопански гранки од последните години прикажуваат пад, без оглед дали се работи за индустријата, трговијата или друга стопанска дејност. Загрижува податокот за стапката на невработеност која согласно презентираните податоци заклучно со 31.12.2022 година изнесува вкупно 929 лица и тоа во градот 390 и во село 539 лица.

Секундарниот сектор е застапен со неколку помали капацитети од различи области од кои активни се следните:

- Тутунска индустрија СЕКЕ;
- Трикотажа "Фалко";
- Дооел Монтана Палас,
- Хотел Панорама СПА
- Дооел Борче – производство на столарија;
- Дооел Инен Декор – производство на столарија;
- АД Европрофил – производство на композитни профили;
- Еко Шар – производство на млечни производи

Малубројните трговски капацитети, ресторани и приватни сместувачки капацитети во градот, се лоцирани во и околу старата чаршија, која се наоѓа во центарот на градот.

Активни деловни субјекти во општина Крушево според големина, состојба 31 декември 2022 година [3].

[3] Според податиците од Државен завод за статистика, Статистички годишник на Република Северна Македонија, 2022

Големина	**Број**
Микро	141
Мали	57
Средни	1
Големи	-
Вкупно	199

На следната табела е дадена структурата на деловни субјекти во општина Крушево, состојба 31 декември 2022 година. [4]

Ред. Бр.	Стопански сектор	Број на регистрирани субјекти
1	Земјоделство, шумарство и рибарство	5
2	Рударство и вадење на камен	0
3	Преработувачка индустрија (производство на прехранбени производи и пијалоци, производство на тутунски производи, текстилни ткаенини, штавење, доработка и производство на кожа, производство на куфери, торби и обувки, преработка на дрво и производи од дрво, производство на целулоза, хартија и производи од хартија)	22
4	Снабдување со електрична енергија, гас, пареа и климатизација	0
5	Снабдување со вода, отстранување на отпадни води, управување со отпад и дејности за санација на околината	1
6	Градежништво	7
7	Трговија на големо и мало, поправка на моторни возила и мотоцикли	69
8	Транспорт и складирање	24
9	Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	21
10	Информации и комуникации	5
11	Финансиски дејности и дејности на осигурување	0
12	Дејности во врска со недвижен имот	0
13	Стручни, научни и технички дејности	9
14	Административни и помошни услужни дејности	3
15	Јавна управа и одбрана, задолжително социјално осигурување	2
16	Образование	4
17	Дејности на здравствена и социјална заштита	10
18	Уметност, забава и рекреација	8
19	Други услужни дејности	9
20	Дејности на домаќинствата како работодавачи, дејности на домаќинствата кои произведуваат разновидна стока и вршат различни услуги за сопствени потреби	0
21	Дејности на екстратериторијални организации и тела	0
Вкупно		199

Во општината има 2335 регистрирани вработени во сите сектори како и регистрирани индивидуални земјоделски производители.

[4] Според податиците од Државен завод за статистика, Статистички годишник на Република Северна Македонија, 2022

Согласно податоците од Државниот завод за статистика и податоците добиени од Министерството за земјоделие – подрачна единица ПЕ , најразвиена гранка од сточарскот производство во општина Крушево е говедарството, особено одгледувањето на молзни крави и овчарството, по што следува одгледувањето на живина и свињарството. Податоците за бројната состојба со добитокот, живина и пчелни семејства во Пелагонискиот регион и во Општина Крушево се дадени во следните две табели:

	Коњи	Говеда	Свињи	Овци	Кози	Живина	Пчелни семејства
Пелагниски регион	453	40810	25143	102171	3189	492428	15 523

Вкупен број на добиток, живина и пчелни семејства во Пелагониски регион[5]

	Коњи	Говеда	Свињи	Овци	Кози	Живина	Пчелни семејства
Општина Крушево	80	1300	300	6500	300	1000	3750

Вкупен број на добиток, живина и пчелни семејства во Општина Крушево[6]

Од зеленчукот најзастапено е производството на кромид и пиперка, додека од индустриски растенија најзастапено е производството на тутун. Останатите индустриски растенија се одгледуваат на незначителни површини.

Општина Крушево	Зеленчук								цвеќе и украсни растенија
	вкупно	домати	пиперки	крставици	грав	компир	кромид	друго*	
	171	10	60	1	10	15	59	13	3

Површина на зеленчук, цвеќе и украсни растенија, во хектари [7]

Друго*: лук, морков, зелка, лубеници, дињи, јагоди, друг зеленчук

	вкупно	пченица	сончоглед	пченка	тутун	јачмен	други инд.устриски растенија
Општина Крушево	1853	500	1	200	1000	150	2

Површина на индустриски растенија, во хектари[8]

Индустриска зона ОПАЛЕНИК

Постои планска документација подготвена за индустриската зона ОПАЛЕНИК која се наоѓа во близина на регионалниот пат Прилеп – Крушево кај селото Алданци. Парцелите може да бидат наменети за производство, дистрибуција и сервиси, или поточно:

---

[5] Вкупен број на добиток, живина и пчелни семејства, по региони ДЗС до 31 декември 2022
[6] Според податоците на МЗШВ на РМ - подрачна единица Крушево од 2022 година.
[7] Според податоците на МЗШВ на РМ - подрачна единица Крушево од 2022 година.
[8] Според податоците на МЗШВ на РМ - подрачна единица Крушево од 2022 година.
Извор Државен завод за статистика

- Лесна незагадувачка индустрија
- Услуги
- магацини

Од вкупно осум предвидени парцели, шест се веќе во спостевеност на тутунската индустрија СЕКЕ, погоните се изградени и истите се ставени во функција. Процентот на изграденост во рамките на една парцела е 40 до 60% и истиот го покажува процентот на градежното земјиште што може да бидат покриени со згради. Постојат уште 2 (две) парцели во индустриска зона со површина на парцела, како што е прикажано во табелата подолу во текстот.

Парцелите наведни подолу беа предмет на изготвување на АУП за спојување, односно окрупнување, па така парцелиет 1.1. и 1.2. по овој основ се споени:

Број на парцела	Површина на парцела во м2
1.1.	18507,00
1.2.	14505,00

а за кои веќе има голем интерес за нивно откупување. Општина Крушево ќе обезбеди бенефиции за потенцијалниот инвеститор, а се однесуваат на ослободување од локални даноци и такси. Поради зголемениот интерес за нови инвестиции се планира проширување на индустриската зона со изготвување на нов урбанистички план.

Туризмот како стопанска гранка зазема важно место во структурата на стопанството во Крушево. Градот располага со хотелите:

Хотел/Сместувачки капацитет	**Број на легла**
Хотел Монтана	220
Хотел Панорама СПА	70
Хотел Илинден – во реконструкција	150
Детско одморалиште Бегова корија	150
Приватни сместувачки капацитети	535
Манастирски конаци	80

Капацитети за угостителство во општина Крушево, според статистички податоци заклучно со 2022.

Број на угостителски објекти	15

Број на седишта	605
Површина на објектите во м2	883

Сите овие капацитети се претежно пополнети во летните месеци, особено јуни, јули и август, зимскиот период, за Новогодишните празници, зимскиот распуст и викендите. Туризмот во општина Крушево претежно е базиран на искористување на полетиштето за параглајдери, користење на пешачките и велосипедските патеки, скијачките капацитети на ски центарот Станич, додека во помал обем е опфатен со организација на семинари и планински туризам.

Алтернативниот туризам може да се дефинира како голема можност за развојот на општината. Бројните манифестации кои се организираат во Крушево во текот на целата година го прават Крушево препознатлива дестинација за разновидна туристичка понуда во текот на целата година. Истиот, се мисли на алтернативните форми на туризам, има за цел да ја подобри заштитата и промоцијата на богатото културно наследство во Крушево, па така да се стумулира развојот на туризмот и културата со крајна цел придонес кон одржливиот развој на градот и општината.

Манифестацијата **10 дена Крушевска Република** ќе продолжи и понатаму да го привлекува вниманието на туристите збогатена со нови содржини.

Во општина Крушево според многу испитувања постојат најдобри услови во Македонија, на Балканот па и пошироко за летање со **параглајдери и змејови**. Крушево во изминатите неколку години беше домаќин на бројни национални, меѓународни и светски натпревари во летање со параглејдери и змаеви. Пратењето на овие светски трендови во туризмот бараат посебно елаборирање, се со цел максимално искористување на природните погодности како и зголемување на понудата за овој вид туристичка понуда, како крајна цел воведување на нови содржини за љубителите на адреналинскиот туризам и зголемување бројот на овој вид на туристи кои ќе престојуваат во Крушево.

Посебно внимание се обрнува на развојот на **активниот и авантуристички туризам** и промоција на Крушево како дестинација за активен одмор.

За љубителите на пешачењето и возењето на велосипед постојат потеки во должина од 40 км, вклучувајќи и патеки за **екстремен велосипедизам**.

Банки и други финансиски институции

Во Крушево функционираат следниве банки и други финансиски институции:

1. Банки

- Стопанска банка и

- Уни банка.

2. Осигурителни куќи

- Триглав осигурување,

- Осигурителна полиса,

- Еуролинк,

- Винер осигурување,

3. Пошти

- Македонска пошта.

- Достапни услугите:

    - Брза пошта

    - Карго експрес

    - Нова пошта

Образовни институции

Во општина Крушево функционираат две основни училишта и една гимназија во која има повеќе смерови: смер општа гимназија, смер за готвачи, смер за хотелско туристички техничари и смер за угостителски техничари.

Здравствен дом

Здравствениот дом во Крушево располага до доволен број стручни здравствени работници – лекари од општа пракса као и лекари специјалисти, лекари – стоматолози и служба за брза медицинска помош.

Аптеки

Во општината фунционираат одлично снабдени две приватни аптеки Еурофарм и Зегин.

SWOT АНАЛИЗА (Анализа на предностите, слабостите, можностите и заканите за развој на туризмот во Општина Крушево)

Работната група користејќи ги постоечките Профили на општината, земајќи ги во предвид актуелните состојби во развојот на општината нејзините внатрешни јаки и слаби страни, како и надворешните можности и закани во регионот и државата во целина, изработи ситуациона анализа (SWOT анализа) која е претставена во подолната табела:

Јаки страни / предности	Слаби страни
Добра инфраструктура која ги поврзува населените места	Недостаток на високо стручен туристички кадар
Гостопримливоста на луѓето од крушевскиот крај	Недостаток од маркетинг активности
Сигурност и безбедно живеење	Недостаток на прочистителни станици
Постоење на добри сместувачки капацитети	Недостатоци во пратење на светските трендови во барањата за сместување на туристите од давателите на смесувачки услуги
Релативно долгата традиција на Крушево во зимските спортови со постоечки кадар за зимски спортови	Неорганизирана туристичка понуда - пакети
Постоење на нордиска патека за натпревари по меѓународни норми	Недостаток на осветлување на патиштата
Релаксирани меѓуетнички односи во самото подрачје	Недостаток на добра инфраструктура во сите населени места
Постоење и работа на хотел со 4 ѕвезди	Недостаток на добра соработка помеѓу туристичките агенции
Постоење на добра мрежа на услужните дејности (болница, пошта, јавни услуги)	Недостаток на туристички водичи
Постоење на културно-историски објекти и верски објекти	Оштетени регионални и локални патишта
Постоење на староградска архитектура	Непостоење на планови за заштита на староградската архитектура
Постоење на различни манифестации (10 дена Крушевска Република, Крушевска софра, Крушево будно, крушево – град на култура, историја и традиција, Wen in Krusevo)	Недостаток на доволен капацитет на водоснабдување, проблеми во водоснабдувањето

Постоење на оригинални обичаи кои го карактеризираат подрачјето	Недоволно вештини во маркетинг и менаџмент
Постоење на локални домашни специјалитети и ракотворби (од разни етникуми)	Немање на специјалистички болнички услуги
Постоење на стари занаети	Немање капацитет од областа на културата (театар, кино)
Добра култура на живеење кај населението	Недостаток на плански документи (плански програми, студии)
Постоење на разни етникуми кои создаваат диверзитет на култури	Недостаток на просторна сигналитика
Создавање на вештачки снег	Лош сообраќаен режим
Патеки за сноу борд	Недоволно и неискусни НВО и слаба соработка со локалната самоуправа
Осветлени скијачки патеки	Непостоење на обиколница и паркинг простори за туристичките возила
Детектирани 40 км велисипедски патеки	Непостоење на туристичко здружение
Категоризација на приватното сместување	Недоволно развиена култура на однесување
Изработени планска документација за индустриска зона	Непостоење на план за управување и одржување на спортските и рекреативните терени
Ефикасна општинска администрација и услуги (одобренија, дозволи и слично)	Миграција на младата популација
Висококвалитетни пасишта	Наталитет на населението
Идеална ружа на ветрови погодна за параглајдеристи и змајари почетници, но и услови за одржување на бројни национални, европски и светси натпревати во овие дисциплини	Недоволно обуки за претриемништво

Можности	Закани
Добра географска положба (надморска височина)	Регионални патишта кои водат кон Крушево се во лоша состојба

Создавање на регулатива за одбрана на шумите	Миграција на младата популација
Добра и зачувана еколошка животна средина	Наталитет на населението
Постоење на староградска архитектура која може лесно да се преименува во атрактивни локации	Низок животен стандард на населението
Придобивка од Законот за Крушво како област со специјален статус	Оддалеченост од главниот автопат
Поволни климатски услови	Оддалеченост од двете постоечки аеродроми во државата
Добри терени за развој на зимски туризам во непосредна близина на самиот град	Уништување на шумите на неконтролиран начин
Добри услови за развој на екстремни спортови, параглајдерство и змајарство	Изумирање на занаетчиството
Добри патеки за пешачење и рекреативно планинарење во сите сезони	Финансиска слабост на населението и локалната самоуправа
Привлекување на свеж капитал и странски инвестиции	Слаба економска моќ на општината да инвестира во развојот на туризмот
Добри услови за развивање на екстремни спортови	Неповолни кредитни линии за развој на туризмот
Претежно едуцирано население	Руинирање на старата архитектура
Можност за етно манифестации (Дева, Лазаре, Пеливаните во Борино)	Оддалеченоста од магистралните патишта
Прилив на странски кадри и пренесување на нивно искуство	Глобално затоплување
Зголемување на кредитни линии и донации	Конкуренција која доаѓа од другите градови како и од регионот
Постоење на регионални културни манифестации и можност за нивно поврзување	Закани за нарушување на ликот на градот поради тековните трендови
Можност за сертификација на органско производство	Законска регулатива која дава недоволно ингеренции на општините
Програмите на АВРМ за самовработување и микро кредитирање	Одлив на квалификуван кадар во поголемите општини (со средно и високо образование)
Процесот на децентрализација, односно	Климатки промени

префрлање на ингеренциите од национално на локално ниво	
Достапни Европските фондови	
Искористување на ИПАРД фондовите за развој на земјоделството во општината	

ВИЗИЈА ЗА ОПШТИНАТА КРУШЕВО

Визијата за локалниот развој на општина Крушево е резултат на заедничката работа на заинтересираните страни, базирана врз нивната посакувана иднина, како и наодите од ситуационата анализа.

Остварувањето на стратешките цели треба да придонесат кон остварување на **ВИЗИЈАТА за Општина Крушево** која гласи:

КРУШЕВО – препознатлива дестинација со разнообразна туристичка понуда преку цела година. Крушево да биде посакувано еколошко место за живеење, град на историја и култура, развиени мали бизниси и рурален развој.

СТРАТЕШКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

Во реалноста општините не се во состојба да се соочат активно со сите можни локални прашања. Во рамките на ограничувањата поставени од законската регулатива, тие треба да направат селекција и да се концентрират во најважните работи од аспект на регулативата и локалните потреби, а треба да се предвидат и владините приоритети и достапните ресурси. Истовремено, треба да се дефинираат клучните стратешки цели и приоритети со цел на насочување на мерките. Тоа ќе претставува насока каде би требало да се концентрираат општинските развојни ресурси.

Врз основа на претходното, за општина Крушево беа одредени пет Стратешки цели:

Стратешка цел 1: **Крушево - препознатлива и инфраструктурна изградена дестинација со разнообразна туристичка понуда преку цела година**

Стратешка цел 2: **Развиено занаетчиство, мали и средни бизниси**

Стратешка цел 3: **Рурален развој во еколошки чиста средина и подобрени услови за живот во населените места**

Стратешка цел 4: **Крушево - посакувано еколошко место за живеење**

Стратешка цел 5: **Крушево - град на историја и култура со валоризирано културно наследство**

Стратешка цел 1: **Крушево - препознатлива и инфраструктурна изградена дестинација со разнообразна туристичка понуда преку цела година**

Стратешки приоритети:

1. **Промоција на Крушево како туристички центар кој ќе ги задоволи барањата на потенцијалните туристи од земјата и странство,**
2. **Промоција/Привлекување на инвестиции за развој на туризам,**
3. **Развој на потребната инфраструктура како предуслов за развој на туризмот и подобрување на условите за живот на граѓаните на Крушево,**
4. **Збогатување на туристичка понуда/производ во сите четири сезони, која ќе го зацврсти идентитетот на Крушево,**
5. **Јакнење на човечките ресурси во правец на унапредување на туризмот.**

Стратешки цел 2: **Развиено занаетчиство, мали и средни бизниси**

Стратешки приоритети:

1. **Подобрување на условите и стандардот за живот во општината преку унапредување и обнова на занаетчиството,**
2. **Подобрување на условите и стандардот за живот во општината преку развој на мали бизниси, семејни и средните бизниси,**

Стратешка цел 3: **Рурален развој во еколошки чиста средина и подобрени услови за живот во населените места**

Стратешки приоритети:

1. **Подобрување на економската моќ на населението преку стандардизирано производство на здрава храна,**
2. **Подобрување на условите за живеење во руралните средини преку подобрување на патната, комуналната и социјалната инфраструктура,**
3. **Поттикнување на руралниот развој преку зголемено производство на еколошки земјоделски производи,**
4. **Поддршка на земјоделството и руралниот развој.**

Стратешка цел 4: **Крушево - посакувано еколошко место за живеење**

Стратешки приоритети:

1. **Подобрување на квалитетот на водите,**
2. **Подобрување на условите за живот преку управување со цврстиот отпад,**
3. **Да се зголеми заштитата на биодиверзитетот преку конкретни мерки и активности,**
4. **Заштита на животната средина преку урбанистички развој и просторно планирање,**
5. **Заштита на животната средина преку подигањето на јавната свест во општината.**

Стратешка цел 5: **Крушево - град на историја и култура со валоризирано културно наследство**

Стратешки приоритети:

1. **Зголеми посетеноста на Крушево преку заштита на културно – историското наследство на општината,**
2. **Заштита на староградската архитектура и отворање спрема поситителите,**
3. **Зачувување и заштита на културно-историското наследство преку негово вклучување во современите услови на живот во општината,**
4. **Зголемување на посетеноста на Крушево преку промоција на културно – историското наследство на општината.**

МЕРКИ ЗА НАЧИНОТ КАКО ТОА ЌЕ ГО ОСТВАРИМЕ

Остварувањето на стратешките цели е поврзано дефиниција на приоритетите кои ќе ги поставиме, за да од нив произлезаат мерките, односно дефинирање на начинот, како предложеното ќе го оствариме, за да, прејдеме на конкретни активности/проекти, идентификувани од работните групи во периодот на стратешкото планирање.

Стратешка цел 1: **Крушево - препознатлива и инфраструктурна изградена дестинација со разнообразна туристичка понуда преку цела година**

Стратешки приоритет:

1.1 Промоција на Крушево како туристички центар кој ќе ги задоволи барањата на потенцијалните туристи од земјата и странство,

МЕРКА:

1.1.1 Изготвување на промотивен материјал за туристичките потенцијали на Крушево

Стратешки приоритет:

1.2 Промоција/Привлекување на инвестиции за развој на туризмот

МЕРКА:

1.2.1 Изготвување на промотивен материјал за потенцијални и инвеститори

1.2.2 Изготвување на планска документација за проширување на индустриска зона Опаленик.

1.2.3 Поддршка на физички лица, правни лица или задруги за инвестиции во инфраструктура и промоција на руралниот туризам

Стратешки приоритет:

1.3 Развој на потребната инфраструктура како предуслов за развој на туризмот и подобрување на условите за живот на граѓаните на Крушево,

МЕРКА:

1.3.1 Уредување на спортските терени како предуслов за константен туристички развој

1.3.2 Изградба/доградба/реконструкција на комуналната, патна и социјална инфраструктура

1.3.3 Адаптација на постоечи објекти за збогатување на туристичка понуда

Стратешки приоритет:

1.4 Збогатување на туристичка понуда/производ во сите четири сезони, која ќе го зацврсти идентитетот на Крушево,

МЕРКА:

1.4.1 Одржување на настани, манифестации, спортски натпревари и активности за збогатување на туристичката понуда во сите четири сезони

Стратешки приоритет:

1.5 Јакнење на човечките ресурси во правец на унапредување на туризмот

МЕРКА:

1.5.1 Зајакнување на човечките капацитети во туристичкиот сектор

1.5.2 Вклучување во туристички асоцијации за заеднички настап во туристичката понуда

Стратешка цел 2: **Развиено занаетчиство, мали и средни бизниси**

Стратешки приоритети:

2.1 Подобрување на условите и стандардот за живот во општината преку унапредување и обнова на занаетчиството,

МЕРКА

2.1.1 Едукативни семинари за занаети и мали бизниси со акцент на младата популација

2.1.2 Збогатување на туристичката понуда со автентични занатски производи

Стратешки приоритет:

2.2 Подобрување на условите и стандардот за живот во општината преку развој на мали бизниси, семејни и средните бизниси,

МЕРКА

2.2.1 Донесување одлуки за локални поволности од локална надлежност за развој на мали, семејни и средни бизниси

2.2.2 Инфраструктура во индустриска зона Опаленик

Стратешка цел3: **Рурален развој во еколошки чиста средина и подобрени услови за живот во населените места**

Стратешки приоритет:

3.1Подобрување на економската моќ на населението преку стандардизирано производство на здрава храна,

МЕРКА

3.1.1 Стандаризација на земјоделското производство, брендирање и едукација

3.1.2 Поддршка на физички, правни лица индивидуални земјоделци или задруги за инвестиции во основни средства.

Стратешка приоритет:

3.2 Подобрување на условите за живеење во руралните средини преку подобрување на патната, комуналната и социјалната инфраструктура,

МЕРКА

3.2.1 Изградба на комунална инфраструктура во населените места (патна, канализациона, водоснабдување)

3.2.2 Изградба, реконструкција, санација на школите и објекти од социјална инфраструктура во на селените места

Стратешки приоритет:

3.3 Поттикнување на руралниот развој преку зголемено производство на еколошки земјоделски производи

МЕРКА

3.3.1 Поттикнување на еколошко земјоделско производство

3.3.2 Изградба на системи за наводнување и одводнување

Стратешки приоритет:

3.4. Поддршка на земјоделството и руралниот развој.

МЕРКА

3.4.1Поттикнување на земјоделските стопанства за диверзификација, инвестиции и модернизација

Стратешка цел 4: **Крушево - посакувано еколошко место за живеење**

Стратешки приоритет

4.1: Подобрување на квалитетот на водите

МЕРКА

4.1.1 Подобрување на водоснабдувањето во Крушево, српечување на загадувањето со отпадни води

Стратешки приоритет

4.2: Подобрување на условите за живот преку управување со цврстиот отпад

МЕРКА

4.2.1 Интегрирано управување со цврстиот комунален отпад.

Стратешки приоритет

4.3: Да се зголеми заштитата на биодиверзитетот преку конкретни мерки и активности

МЕРКА

4.3.1 Спречување на загадувањето на почвата, со возобновување на шумскиот фонд

Стратешки приоритет

4.4: Заштита на животната средина преку урбанистички развој и просторно планирање

МЕРКА

4.4.1 Урбанистичко планирање на просторот во општина Крушево

Стратешки приоритет

4.5: Заштита на животната средина преку подигањето на јавната свест во општината

МЕРКА

4.5.1 Воспоставување на комунален ред во општината со акцент на заштита на животната средина

Стратешка цел 5: **Крушево - град на историја и култура со валоризирано културно наследство**

Стратешки приоритет

5.1: Зголеми посетеноста на Крушево преку заштита на културно – историското наследство на општината

МЕРКА

5.1.1 Валоризирано,мапирано и ревитализирано културно наследство

Стратешки приоритет

5.2: Заштита на староградската архитектура и отворање спрема поситителите

МЕРКА

5.2.1 Поддршка за отворање на објектите со староградска архитектура за посетителите.

Стратешки приоритет

5.3: Зачувување и заштита на културно-историското наследство преку негово вклучување во современите услови на живот во општината

МЕРКА

5.3.1 Организирањето на настани & фестивали.

Стратешки приоритет

5.4: Зголемување на посетеноста на Крушево преку промоција на културно – историското наследство на општината

МЕРКА

5.4.1 Културно – историски туризам како сегмет на туристичката понуда

АКЦИОНЕН ПЛАН - АКТИВНОСТИ
ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА ИНТЕГРИРАНИОТ ПЛАН
ЗА ЛОКАЛЕН РАЗВОЈ НА ОПШТИНА КРУШЕВО ЗА 2023-2027 ГОДИНА

Акциониот план е составен дел на Интегрираниот локален развоен план на Општина Крушево за периодот 2023-2027 година и претставува продолжение на активностите за реализација на предметната Интегриран развоен план.

Всушност, Акциониот план 2023-2027 година е изработен врз основа Визијата на Општината и петте стратешки цели дефинирани во Интегрираниот план за локален развој, предвидувајќи ги сите активности, средства, човечки ресурси, како и потребно време истите да се реализираат.

За остварување на секоја стратешка цел дефинирани се поединечни проекти/активности.

Во Деталниот акционен план е прикажана временската рамка и изворите на финансирање (буџети) за реализација на секоја стратешка цел и за секој проект / активност поодделно, одговорните лица / сектори, како и потребните средства за нивна реализација.

ПРОЕКТИ И АКТИВНОСТИ

За остварување на предложениот Акционен план потребни се следните вложувања (влезни елементи):

- стручен кадар за подготовка на проектна документација,

- расчистени и инфраструктурно уредени локации,

- информации и технологија и знаење за раководење со проектите.

-финансиски средства

-мониторинг

-евалуација – проценка на успехот.

БУЏЕТСКИ ПРЕДВИДУВАЊА

Потребните финансиски средства за реализирање на Акциониот план износуваат **518 164 028,00** денари. Нивното обезбедување се планира од следните извори: Буџетот на Општина Крушево, инвестирање од деловен сектор или ЈПП, донатори, трансфери од централна власт (Влада, Министерства, Агенции) и од кредити и други форми на задолжувања, односно други извори на финансирање.

Стратешка цел 1: **Крушево - препознатлива и инфраструктурна изградена дестинација со разнообразна туристичка понуда преку цела година**

1.1. ИЗГРАДБА НА УЛИЦИ И ПАТИШТА

	Назив на проект-активност	Вкупен износ на проектот	Динамика на финансирање			Извори на финансирање	Цел
			2023	2024	2025		
1.1	Изградба на улици во викенд зона кај Крушевско	1 000 000,00		1 000 000,00		Сопствени или други извори на финансирање од фондови, министерства, агенции	Подобрување на инфраструктурата во Викенд зоната кај Крушевското Езеро.
1.2.	Изградба на патна инфраструктура под брана на Крушевско езеро	12 000 000,00		12 000 000,00		Од други извори на финансирање ,од фондови, министерства, агенции	Заштита за браната на Крушевското езеро од товарни возила
1.3.	Реконструкција на улица Коча Миленку (Тагас - Монатана) фаза 1 од 0 м до 200 м	7 433 200,00	7 433 200,0			Министерство за транспорт на РСМакедонија,Проект на Светска Банка за поврзување на локални патишта и улици - LRCP	Подобрување на инфраструктура во Крушево, подобрување на условите за живот на локалното население и развој на туризмот
1.4.	Реконструкција на улица Коча Миленку (Тагас - Монатана) фаза 2 од 200 м до 912 м	9 879 852,00		9 879 852,00		Од други извори на Финансирање, од фондови, од министерства, агенции	Подобрување на инфраструктура во Крушево, подобрување на условите за живот на локалното население и за развој на туризмот
1.5.	Реконстукција на пат од м.в. Порта до м.в Мечкин Камен (пат и паркинг)	20 700 858,00	20 700 858,00			Влада на РСМ	Подобрување на инфраструктура во Општина Крушево и развој на активниот туризам
1.6.	Изградба на локален пат од манастир Св. Преображение до м.в.Ручало должина 2656 м	73 535 712,00	73 535 712,00			Агенција за млади и спорт на РСМ/Влада на РСМ	Подобрување на инфраструктура во Општина Крушево и развој на активниот туризам

	Назив на проект-активност	Вкупен износ на проектот	Динамика на финансирање			Извори на финансирање	Цел
			2023	2024	2025		
1.7.	Изградба на обиколница во Крушево, 1 600 м. и паркинг	14 962 854,00	14 962 854,00			Министерство за транспорт и врски	Подобрување на инфраструктура кон скијачкиот центар Станич
1.8.	Изградба на водоснабдителен систем за град Крушево со зафаќање на води од Бушева Планина во КО Сланско и КО Дреново Општина Македонски Брод и КО Белушино во Општина Крушево, фаза 1	9 000 000,00	9 000 000,00			Средства од МЖСПП se на наменска сметка на општина Крушево врз основа на склучен договор	Подобрување на водоснабдувањето на град Крушево од гравитациони извори на вода
1.9.	Реконструкција на дел од водоводна мрежа за водоснабдување во град Крушево со мониторинг систем	16 200 000,00	16 200 000,00			Обезбедни средства преку Влада на РС Македонија од ТАВ врз основа на 4 стран гоговор	Овој проект опфаќа промена на дел од секундарна и терцијарна мрежа во град Крушево со што се придонесе кон намалување и контрола на загубите во градот
1.10.	Изградба на обиколница во Крушево, 1 600 м. и паркинг	14 962 854,00	14 962 854,00			Министерство за транспорт и врски	Подобрување на инфраструктура кон скијачкиот центар Станич
1.11.	Изградба на водоснабдителен систем за град Крушево со зафаќање на води од Бушева Планина во КО Сланско и КО Дреново Општина Македонски Брод и КО Белушино во Општина Крушево, фаза 1	9 000 000,00	9 000 000,00			Средства од МЖСПП se на наменска сметка на општина Крушево врз основа на склучен договор	Подобрување на водоснабдувањето на град Крушево од гравитациони извори на вода

1.12.	Реконструкција на дел од водоводна мрежа за водоснабдување во град Крушево со mониторинг систем	16 200 000,00	16 200 000.00			Обезбедни средства преку Влада на РС Македонија од ТАБ врз основа на 4 стран договор	Овој проект опфаќа промена на дел од секундарна и терцијална мрежа во град Крушево со што се придонесе кон намалување и контрола на загубите во водоснабдувањето во градот
1.13.	Изградба на вештачка акомулација Камберица	12 000 000,00			12 000 000,00	Средства од Агенцијата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој или други извори на финансирање	Подобрување на услови за наводнување на обработливи површини
1.14.	Изградба на систем за одведување и прочистување на отпадни води	63 000 000,00	12 000 000,00	39 000 000,00	12 000 000,00		
1.15.	Изградба на пречистителна станица за викенд зона Езеро	9 000 000,00		9 000 000,00		Од други извори на финансирање	Одведување на отпадни води од викенсд зоната согласно законските прописи
1.16.	Изградба на биатлон патека од манастир Св.Преображени кон Мусица во должина од 30км	36 900 000,00	36 900 000,0			Агенција за млади и спорт, средствата не се имплементираат преку општински Буџет	Развој на активен туризам
1.17	Доградба на Центар за параглајдинг во Крушево - паркинг и пристапна област, поставување на урбана опрема	1 727 426,40	1 727 426,40			Програма за прекугранична соработка со Елбасан, Р. Албанија	Развој на активниот туризам,прекугранична соработка помеѓу двете општини како и локалниот економски развој

1.18	Воспоставувањена downhill патека	1 660 500,00	1 660 500,00			Програма за прекугранична соработка со Елбасан, Р. Албанија	Развој на активниот туризам,прекугранична соработка помеѓу двете општини како и локалниот економски развој
1.19.	Изградба на фитнес зона во Крушево во близина на х.Монатана	4 000 000,00	4 000 000,00			Агенција за млади и спорт, донесена одлука на Влада, дредствата не се имплементираат во општински Буџет	Проектот има за цел да го поттикне здравиот начин на живот и на директен начин да придонесе за зголемување на физичките активности на младите.
1.20.	Урбанистичко и архитектонско обликување на јавен простор, Блок 9.2 од спортско рекреативен комплекес Гумење	5 000 000,00		3 000 000,00	2 000 000,00	Планирани извори на финансирање	"Партерно уредување на просторот, - хортикултурно уредување, вклучувајки високо зеленило - звучна бариера кон викенд населба, - изградба на потпортни ѕидови за постојни игралишта и новопроектирани игралишта, - изградба на пешачки патеки и пристапни патеки, - изградба на потпорни оградни парапети, - поставување на урбана опрема (канти за отпадоци, клупи, канделабри, паноа, фонтана….) - осветлување на новоуредениот простор во блокот, - поставување на гардероба со тоалети,

1.21.	Одржување на светско првенство во змајарство и светски купови во параглајдинг	600 000,00	200 000,00	200 000,00	200 000,00	Општина Крушево, Други донатори	Промоција и развој на општина Крушево како препознатлива туристичка и спортска дестинација

Стратешка цел 2: **Развиено занаетчиство, мали и средни бизниси**

	Назив на проект-активност	Вкупен износ на проектот	Динамика на финансирање			Извори на финансирање	Цел
			2023	2024	2025		
2.1.	Инкубатор за мали и средни бизниси	615 000,00	300 000,00	300 000,00		Општина Крушево, Други донатори	Отворен инкубатор за мали и средни бизниси, отворање на мали и средни бизниси членки на инкубаторот.
2.2.	Организирање на саем за мали и средни претпријатија	450 000,00	150 000,00	150 000,00	150 000,00	Општина Крушево, Други донатори	Промоција на малите и средните бизниси застапени во општина крушево
2.3.	Промиција на индустриска зона Опаленик	300 000,00	100 000,00	100 000,00	100 000,00	Општина Крушево, Други донатори	Промоција/привлекување на инвестиции за развој на туризмот

Стратешка цел 3: **Рурален развој во еколошки чиста средина и подобрени услови за живот во населените места**

	Назив на проект-активност	Вкупен износ на проектот	Динамика на финансирање			Извори на финансирање	Цел
			2023	2024	2025		
3.1.	Реконструкција и доградба Св.Митрани-Врбоец	11 069 997,00	11 069 997,00			Министерство за транспорт на РСМакедонија,	Подобрување на инфраструктура во

	Кривогаштани л=3190.70м					Проект na Светска Банка за поврзување на локални патишта и улици - LRCP	населените места во Општина Крушево
3.2.	Изградба на улица низ н.м. Саждево	5 000 000,00	2 500 000,00	2 500 000,00		Други извори на финансирање - од Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој.	Асфалтирање на локални а улица во с.Саждево со цел подобрување на инфраструктурата и начинот на живот во селото.
3.3.	Изградба на улица низ н.м. Јакреново	4 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00		Други извори на финансирање - од Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој.	Асфалтирање на локални а улица во с.Саждево со цел подобрување на инфраструктурата и начинот на живот во селото.
3.4.	Изградба на општински пат со повеќе делници: Борино - делница 2, Борино - делница 3,	12 759 866,00		8 102 026,00	4 657 840,00	Средства од други извори на финансирање	Подобрување на сообраќајната инфраструктура во населените места
3.5.	Изградба на улица низ н.м. Саждево	5 000 000,00	2 500 000,00	2 500 000,00		Други извори на финансирање - од Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој.	Асфалтирање на локални а улица во с.Саждево со цел подобрување на инфраструктурата и начинот на живот во селото.
3.6.	Изградба на улица низ н.м. Јакреново	4 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00		Други извори на финансирање - од Агенција за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој.	Асфалтирање на локални а улица во с.Саждево со цел подобрување на инфраструктурата и начинот на живот во селото.
3.7.	Изградба на општински пат со повеќе делници: Борино - делница 2, Борино - делница 3,	12 759 866,00		8 102 026,00	4 657 840,00	Средства од други извори на финансирање	Подобрување на сообраќајната инфраструктура во населените места

3.8.	Водоснабдување на населба Трстеник	1 200 000,00		1 200 000.00		Сопствени средства	Обезбедување на корисниците на оваа населба со вода за пиење
3.9.	Реконструкција на водоводна мрежа во н.м. Јакреново	4 500 000,00	4 500 000,00			Склучен договор до Министерство за локална самоуправа, Биро за регионален развој	Подобрување на водоснабдувањето на н.м.Јакреново
3.10.	Реконструкција на вештачка акумулација Борино 1 и 2	4 000 000,00		2 000 000,00	2 000 000,00	Средства од Агенцијата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој или други извори на финансирање	Подобрување на услови за наводнување на обработливи површини
3.11.	Изградба на канализациона мрежа во с. Свето Митрани –фаза 1	6 000 000,00		2 000 000,00	4 000 000,00	Други извори на финансирање	Подобрување на условите за живот во населеното мето
3.12.	Изградба на канализациона мрежа со пречистителна станица во н.м. Алданци – фаза 1	12 000 000,00	6 000 000,00	6 000 000,00		Други извори на финансирање	Подобрување на условите за живот во населеното мето
3.13.	Изградба на канализациона мрежа со пречистителна станица во н.м. Пресил – фаза1	14 000 000,00		10 000 000,00	4 000 000,00	Други извори на финансирање	Подобрување на условите за живот во населеното мето
3.14.	Изградба на канализациона мрежа со пречистителна станица во н.м. Борино – фаза1	10 000 000,00	6 000 000,00	4 000 000,00		Други извори на финансирање	Подобрување на условите за живот во населеното мето
3.15.	Изградба на канализација со пречистителна станица-Опаленик	12 000 000,00		8 000 000,00	4 000 000,00	Од други извори на финансирање	Подобрување на условите за привлекување на нови инвеститори на индустриската зона Опаленик
3.16.	Реконструкција і проширување на училишна	9 000 000,00		9 000 000,00		Министарество за образование или други	Подобрување на просторните услови за

	зграда во с.Саждево					извори на финансирање	учење во ова подрачно училиште согласно бројот на ученици
3.17.	Изградба училиште во н.м. Јакреново					Министерство за образование, средствата не се имплементираат преку општинскиот буџет	подобрување на условите за учење на децата од н.м. Јакреново
3.18.	Реконструкција на подрачно училиште во с.Пресил					Америчка амбасада во РСМ, средствата не се имплементираат преку општинскиот буџет	Подобрување на условите за учење на учениците во Пресил
3.19.	Реконструкција на подрачно училиште во с.Алданци	1 164 550,00	1 164 550,0			Министарество за образование, поднесена апликација	Подобрување на условите за учење на учениците во н.м.Алданци
3.20.	Реконструкција на подрачно училиште во с.Врбоец	5 523 001,00	5 523 001,00			Министарество за образование, поднесена апликација	Подобрување на условите за учење на учениците во н.м.Врбоец
3.21.	Реконструкција на подрачно училиште во с.Норово					Средства од Мин. За образование на Р.С. Македонија кои не се имплементираат преку општински буџет	Подобрување на условите за учење на учениците во с.Норово

Стратешка цел 4: **Крушево - посакувано еколошко место за живеење**

	Назив на проект-активност	**Вкупен износ на проектот**	**Динамика на финансирање**			**Извори на финансирање**	**Цел**
			2023	**2024**	**2025**		
4.1.	Модернизација на уличното осветлување во Општина Крушево (smart LED)	2 460 000,00	2 460 000,00			Програма за прекугранична соработка со Елбасан Р.Албанија	Зголемување на сигурноста на движењето на граѓаните и посетителите низ крушево
4.2.	Гасификација на Крушево ПРВА фаза	19 076 685,00		19 076 685,00		Влада на РСМ	Намалени трошоци за енергетските потреби на бизнисите, Зголемена профитабилност на

							локалните бизниси, Зголемена конкурентност на локалните производи и услуги, Намален буџет за трошоци на домаќинствата. Намалена емисија на загадувачки материи (S02, CO, C02, чад)
4.3.	Изградба на декомпресорска станица за природен гас со гасоводна мрежа за спортска сала и гимназија во Крушево	4 920 000,00		4 920 000,00		БРР – годишни програми за рамномернен регионален развој	Развој на спортски туризам и енергеска ефикасност на спортска сала и гимназија во Крушево
4.4.	Модернизација на ТППЕ Крушево (набавка нова опрема за гаснење на пожари и лична заштитна опрема, односно дишни апарати, јакни, панталони, чизми, шлемови, ракавици и маски за шумски пожари) – имплементација во 2023					Проект за прекугранична соработка со Р.Грција на центарот за развој на Пелагониски плански регион, не се имплементита преку Буџетот на општина Крушево	Родобрување на безбедноста по животот и имотите на жителите од општина Крушево.
4.5.	Набавка на товарно возило – камион со плуг за снег и соларка	4 389 600,00	4 389 600,00			БРР - програма за рамномернен регионален развој за 2022 - 2023 година преку Центар за развој на Пелагониски плански регион,	Подобрен квалитет на живот, заштита за животната средина

Стратешка цел 5: **Крушево - град на историја и култура со валоризирано културно наследство**

	Назив на проект-активност	**Вкупен износ на проектот**	**Динамика на финансирање**			**Извори на финансирање**	**Цел**
			2023	**2024**	**2025**		
5.1.	Реконструкција на Дом на култура "Наум - Наумоски Борче" Крушево	11 402 204,00		11 402 204,00		Министерство за култура на РСМ	Развој на културниот туризам/активности во Крушево и ќе го зголеми капацитетот за институционално поврзување и соработка со институциите од регионот од областа на културата.
5.2.	Научно културни средби 10 дена Крушевска Република	6 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	2 000 000,00	Министерство за култура на РСМ	Негување на традиционални културни манифестации
5.3.	Крушево град на културата	6 000 000,00	6 000 000,00			Министерство за култура на РСМ	Промоција на Крушево како град на историја и култура со валоризирано културно наследство
5.4.	Изработка на брошура за културно историските споменици	480 000,00	480 000,00			Општина Крушево, други донатори	Промоција на културно историските споменици во Крушево
5.5.	Валоризација и ревитализација на културното наследство	400 000,00	150 000,00	150 000,00	100 000,00	Општина Крушево, Министерство за култура на РСМакедонија	Валоризирано,мапирано и ревитализирано културно наследство

Прегледот на буџетот ги прикажува потребните финансиски средства за остварување на стратешките цели, во рамките на стратешките фокусирани области, поединечно:

Реден бр.	***Стратешка цел***	**Износ во ден.**
1.	*Стратешка цел 1:* **Крушево - препознатлива и инфраструктурна изградена дестинација со разнообразна туристичка понуда преку цела година**	**338 763 256,00**
2.	*Стратешка цел 2:* **Развиено занаетчиство, мали и средни бизниси**	**1 365 000,00**
3.	*Стратешка цел 3:* **Рурален развој во еколошки чиста средина и подобрени услови за живот во населените места**	**122 907 283,00**
4.	*Стратешка цел 4:* **Крушево - посакувано еколошко место за живеење**	**30 846 285,00**
5.	*Стратешка цел 5:* **Крушево - град на историја и култура со валоризирано културно наследство**	**24 282 204,00**
	ВКУПНО:	**518 164 028,00**

Прегледот упатува на заклучокот дека за развој на туризмот во Општината неопходни се претходни инфраструктурни инвестиции кои претставуваат и најголем број од проектите и 61% од вкупниот Буџет за реализација на Акциониот план. За сериозен и развиен туризам може да се зборува, доколку се реализираат барем дел од предложените проекти кои се однесуваат на развој на потребната инфраструктура. Значителни средства се потребни и за имплементација на проекти од стратешката фокусна област 3 – рурален развој кои ќе придонесат за подобрвање на условите за живот во руралните средини како и за подобрување на економската моќ на населението кои живее во населените места на општина Крушево.

Клучни индика

Со цел да се следи спро да се спроведе евалуа дефинираните приор Крушево неопходно е да се дефинираат клучните индикатори за успешност за секој развоен приоритет и цел дефинирани во ИПЛР на начин како што е опишано подолу.

	• Број на туристи кои ги посетиле манифестациите • Број на остварени ноќевања

	Индикатори
рушево како ј ќе ги задоволи ијални туристи од	• Број на из • Број на из • Број на из Крушево • Број на по • Број на ту капацитет • Број на пр • Број на ор • Број на ту центар • Број на ту • Вредност на уплатена туристичка такса •

Приоритети	Индикатори
2.2 Подобрување на условите и стандардот за живот во општината преку развој на мали бизниси, семејни и средни бизниси	• отворен инкубатор • Број на фирми – членки на инкубаторот • Број на вработени во новоотворените фирми •

Приоритети	Индикатори
3.2 Подобрување на условите за живеење во руралните средини преку подобрување на патната, комуналната и социјалната инфраструктура,	• Број на изработени основни проекти за канализацион населени места • км изградена канализациона мрежа • Број на домакинства опфатени со канализационен си • км асфалтирани патишта во населените места • зголемена безбедност во сообраќајот

Приоритети	Индикатори
3.2 Подобрување на условите за живеење во руралните средини преку подобрување на патната, комуналната и социјалната инфраструктура,	• Број на обновени, реконструирани објекти од социјал инраструктура • Број на запишани деца во детска градинка • Број на деца во школите во населените места • Намалена потрошувачка на огрвен материјал

	Индикатори
влекување на туризмот	• Број на из • Изработен • Откупени • Број на вработени во новоотворените погони ви ИЗ • Број на от

Приоритети	Индикатори
4.1 Подобрување на квалитетот на водите	• Број на ново зафатени извори • Издашност на изворите во л/сек • Км изграден цевковод • Изградени преливни шахти • Денови на рестрикција

	Индикатори
ата предуслов за подобрување на граѓаните на	• Изготвена • Уредено г • Број на од • Број на пр • Км изградени/реконструирани патишта до спортски објекти • Км изградена заобиколна сообраќајница • Км реконс • Број на до • Број на де •

4.2 Подобрување на условите за живот преку управување со цврстиот отпад	• Купено возило за собирање на комунален отпад • Број на населени места опслужени од воозилото за с • Број на поставени контејнери за комунален отпад • Број на жители на кои име се собира комуналниот от • Исчистени диви депонии • Намален број на диви депонии

	Индикатори
уристичката сите четири врсти ево	• Број на во активности • Број на учесници на манифестациите

ста на Крушево турно – тво на општината	• Број на објекти опфатени за ревалоризација • Ревитализирани објкети • Објекти со заштитно конзерваторски проекти • Број на заштитени и конзервирани објекти • Број на продадени влезници

СПРОВЕДУВАЊЕ

Спроведувањето на Интегрираниот локален развоен план се заснова на имплементација на предложените активности во рамките на целите, приоритетите и мерките. Имплементацијата на планот за развој се реализира преку:

- Спроведување на активностите што ги планира и спроведува општината како единица на локалната самоуправа во Република Северна Македонија во рамки на планираниот временски период
- Спроведување на активности каде како носители се јавуваат регионални, јавни (државни тела) и институции, надвор од надлежноста на локалната самоуправа а придонесуваат за постигнување на целите на ИПЛР,
- Спроведување на активности и проекти на други главни засегнати страни (деловни субјекти, граѓанскиот сектор, и др. институции) кои се во согласност со поставените цели и придонесуваат да се постигнат поставените индикатори.

Со цел да се контролира спроведувањето на поставените цели, неопходно е да се воспостави систем за следење и известување на податоци и извештаите за постигнатите резултати. Целта на системот за мониторинг и известување е да се обезбедат доволно информации за евалуација кои ќе им помогнат на носителите на спроведувањето на ИПЛР и тоа за следните елементи:

- Успешно постигнување на поставените цели за одреден период,
- причините за евентуалниот недостаток на поставени цели,
- потребните ресурси (материјални, човечки, финансиски) за постигнување на планираните цели,
- Релевантност на планираните приоритети и мерки
- финансиска ефикасност во спроведувањето на мерките

Имплементацијата на ИЛРП се врши преку Акциониот план за имплементација и врс основа на веќе утврдените приоритети и мерки.

Планот за имплементација дава преглед на приоритетните проекти и најважните елементи за нивно спроведување/имплементација.

Акциониот план за спроведување на ИПЛР се подготвува и се усвојува заедно со Буџетот за следната фискална година.

Основата за подготовка на Акциониот план е координација меѓу главните засегнати страни на локално ниво.

Носители на подготовката на Акциониот план се претставници на општинската администрација (ЛЕР одделение) со интензивна соработка со координативното тело и работните групи.

МОНИТОРНИГ И СЛЕДЕЊЕ

Системот за мониторинг и известување се базира на извештаите се кои треба да

обезбедат информации за постигнатите резултати на концизен и јасен начин.

Увид во проектите и нивниот статус на сите засегнати страни вклучени во локалниот развој (деловни субјекти, јавни претпријатија, институции, општина, , граѓански сектори итн.) , и, кои придонесуваат за постигнување на целите на ИПЛР.

По усвојувањето на ИПЛР од Советот на општината истиот ќе се следи и надополнува, континуирано во текот на програмскиот период. Еднаш годишно ќе се бара известување од носителот/ите на проектот за статусот на проектот. За таа цел ќе се изготвува Извештај кој го усвојува Советот на Општината.

Извештајот за имплементација на проектот се состои од финансиски и описен дел. Во финансискиот извештај накратко го опишува нивото на финансиска реализација во однос на планираниот процент на реализација на проектот, рокови, извори на финансирање и други потребни информации. Дескриптивниот дел накратко ги опишува постигнатите конкретни резултати од спроведените развојни мерки во извештајниот период користејќи соодветни индикатори за резултатите (за секоја мерка/активност утврдена во ИПЛР, се избира соодветен индикатор).

Извештајот, исто така, ги опишува главните засегнати страни вклучени во спроведувањето и изготвувањето на извештајот како и реализација на планираните средства и постигнатите резултати според планираните мерки.

СТРАТЕГИЈА НА КОМУНИКАЦИЈА

Комуникациската стратегија/план се однесува на промовирање и спроведување на активностите утврдени во ИПЛР.

Општината е носител на планот за комуникација. Основната цел на комуникациската стратегија е да сеобезбеди информирање и промоција на ИПЛР. Информациите се адресираат до локалната заедница, главните засегнати страни и носителите на развојот.

Целта на комуникациската стратегија е:

- да се обезбеди транспарентност во спроведувањето на ИПЛР,
- да ја подигне јавната свест за ИПЛР,
- да ги информира носителите на развојните мерки за нивната улога во спроведувањето на ИПЛР,
- Да се развие административен капацитет за ефективна комуникација во рамките и за потребите на ИПЛР,
- Поврзување и соработка со медиумите за подобро и поефикасно информирање за спроведувањето на ИПЛР.

Канали за комуникација се:

- Градоначалник - ја информира јавноста за спроведувањето на ИПЛР,
- Општински одделенија - подготвуваат информации за објавување во медиумите (печатени, електронски),
- Координативното тело за следење и известување на ИПЛР-ги подготвува Извештаите

Сите активности кои ќе бидат преземени во рамките на Комуникациската стратегија ќе се придржуваат кон принципите за транспарентност во комуникацијата, па според тоа:

- информациите ќе бидат јасно презентирани,
- Активностите ќе се базираат на насочување на сите релевантни пораки до целните групи,
- Ќе се воспостави систем за следење и ажурирање на информации.